

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Шосткинський інститут Сумського державного університету
Фармацевтична компанія «Фармак»
Управління освіти Шосткинської міської ради
Виконавчий комітет Шосткинської міської ради

ОСВІТА, НАУКА ТА ВИРОБНИЦТВО: РОЗВИТОК І ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ

II Всеукраїнської науково-методичної конференції,

(Шостка, 20 квітня 2017 року)

Суми
Сумський державний університет
2017

УДК. 902.6371

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВАНКИ НА СУМЩИНІ

О.С. Голосна

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
01601, Київ, вул. Володимирська, 60
sashagolosna@gmail.com

Серед традиційного українського одягу провідне місце займає вишиванка. Справжня колоритна барвиста українська сорочка, зроблена з льону й вишита вручну, оздоблена національними орнаментами та виконана різноманітними техніками вишивання, втілює всю родючість української землі та щедрість і гостинність українського народу. Вишивання сорочок з давніх давен органічно увійшло в життя народу, воно втілює в собі всі його естетичні принципи, ідеали добра та краси, прагнення до довершеного і витонченого.

Вишиванка – це духовний символ українського народу, рідного краю, батьківської оселі, тепла материнських рук.

Актуальність теми пояснюється тим, що вишиванка є дуже популярною в сучасному українському суспільстві, вона є невід'ємним елементом одягу багатьох політиків, представників шоу-бізнесу і особливо молоді. Сьогодні вишиванку можна побачити на людях різного віку, різного соціального і майнового стану, з різними політичними переконаннями.

Також вишиванка є важливим елементом національно-патріотичного виховання молоді. Недарма ж кажуть, що рідне слово, українська пісня і вишиванка – це ті терени, що формують юні душі, закладають основи їх світогляду, вірності власному народові, любові до Батьківщини.

Історія української вишиванки на Сумщині бере свій початок з середини XVII століття, коли розпочалась колонізація і активне заселення нашого краю. На Сумщині утвердилися певні особливості у використанні елементів орнаментів, естетичності їх розташування, гами кольорів, а також у використанні певних технік при вишиванні чоловічих та жіночих сорочок.

Для народної вишивки Сумщини характерним є велике розмаїття колориту та технік виконання вишивки (понад 70), різноманітність архаїчних мотивів, пов'язаних із давньою символікою. Вишиванка Сумщини несе в собі великий відбиток культури сусідніх Харківської, Чернігівської та Полтавської областей, а також доповнюється російськими швами і візерунками.

До наших днів дійшли зразки народної вишивки XVIII–XIX ст., де присутні шви, візерунки, кольорові гами різних куточків Слобожанщини. Їхнє різноманіття доповнюється російськими швами і візерунками. У селах, що межують із Росією, і досі можна зустрітися із традицією вишивки петельною гладдю.

Села, що знаходяться на межі з Чернігівською областю, славляться технікою мережки «шабак». Сусідство з Харківською і Полтавською областями позначилося органічним поєднанням основних технік Слобожанської вишивки, що є найбільш поширеними в нашій області. Досить часто зустрічаються такі шви, як «курячі лапки», «заячі вушка», «сонечка», символи небесних світил і вогню – «хрести» та «ромби».

Дуже популярною в області є вишивка, виконана із застосуванням «світлотіньового» ефекту на не біленій домотканій сорочці білими нитками, тобто «білим по білому». Такі сорочки й досі вишивають в центральних районах Сумщини. Наприкінці XIX – на початку XX ст. вони були популярними на території сучасних Лебединського, Недригайлівського, Охтирського, Тростянецького і деяких інших районів.

Дуже поширена на Сумщині вишивка двома кольорами (червоним і чорним). На Охтирських сорочках інколи замість червоного кольору зустрічається синій, а в Лебединському районі – жовтий.

Високими художніми якостями відзначаються вишиванки Липоводолинського та Роменського районів, виконані вирізуванням і лічильною гладдю в білих, сірих і світло-коричневих тонах. На сорочках центральної частини області переважним є червоний колір із додаванням чорного та білого (на не білому полотні). У Ямпільському районі збереглися традиції двоколірних вишивок (сірий з червоним, білий з чорним).

Незвичайність кольорових сполук вирізняє вишиванки Конотопського району. Особливе зацікавлення викликають поліхромні зразки народної вишивки. Тростянецький район славиться переважно двоколірною гаммою (чорним із червоним, чорним із сірим, білим із світло-коричневим).

Техніка вишивання сорочок в селах, що межують з Харківською областю має дуже багато загального з формами вишивки, що установилися в центральних областях України, але їй властиві і зовсім своєрідні поліхромні орнаменти, створювані напівхрестиком або хрестиком. Ці орнаменти вишивають переважно грубою ниткою, унаслідок чого візерунки створюють враження рельєфних.

Для Середино-Будського та Шосткинського районів характерні білі та сині вишивки. Геометричний або рослинний орнамент вишивається білими або синіми нитками із украпленням червоного і чорного. Виконується дуже дрібними стібками, що нагадує бісерні вишивки, характерні для чернігівських сорочок.

Дослідження вишитих сорочок Сумщини розкриває багато забутих стародавніх орнаментів, композицій, кольорів і технік вишивки, серед них є такі, що не зустрічаються в жодному альбомі чи посібнику з вишивки

Детально вивчивши традиції народної вишивки рідного краю, дослідивши історію та особливості української вишиванки на Сумщині, можна зробити висновок, що вишиванка Сумщини є органічною складовою частиною народного прикладного мистецтва України.

Список використаної літератури:

1. Астахова О.В., Крупа Т.М., Сушко В.А. Свята та побут Слобожанщини. – Харків: Колорит, 2008. – 143 с.
2. Багалій Д.І. Історія Слобідської України. – Харків: Дельта, 1993. – 256 с.
3. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. – К.: «Велес», 2005. – 528 с.
4. Гасюк О.О., Степан Н.Г. Художнє вишивання / О.О. Гасюк, Н.Г. Степан. – К.: Вища школа, 1989. – 247 с.
5. Гургула І. Сьогочасне ткання і вишивка Буковини та Полісся / І.Гургула // Народна творчість і етнографія. – 1967. – №4. – С. 7 – 8.
6. Долматова К. Узоры старинных украинских вышивок : альбом. – К. – Санкт-Петербург, 1998. – 107 с.
7. Зайцев Б.П., Скирда В.В. та ін. Історія рідного краю: 2 част. – Харків: Східно-регіон. центр. гуманіт. освіт. ініціатив, 2002. – 180 с.
8. Кара-Васильєва Т, Чегусова З. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках «великого стилю» / Т.Кара-Васильєва, З.Чегусова. – К.: Либідь, 2005. – 277 с.
9. Культура і побут населення України. – К.: Либідь, 1993. – 349 с.
10. Ніколаєва Т. Історія українського костюму. / Т. Ніколаєва – К: Либідь, 1996. – 176 с.
11. Селівачов М. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія). – К.: Редакція вісника «АНТ»; ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2005. – 400 с